

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
кафедра української і зарубіжної літератури**

Назва курсу Обов'язковий/вибірковий	Методика навчання зарубіжної літератури Обов'язковий
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Бакалавр освітня програма «Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література»
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	7 семестр / IV курс;
Викладач	Єгорова Юлія Миколаївна
Профайл викладача	https://filolog.mdpu.org.ua/sklad-dekanatu-filologichnogo-fakul/kafedra-ukrayinskoji-i-zarubizhnoji-lit/sklad-kafedri-ukrayinskoji-i-zarubizhn/avtochernetka-3/
Контактний тел.	(0619) 097 949 17 74
E-mail:	yulia-egorova@ukr.net
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=1386
Консультації	Очні консультації: щовівторка, згідно графіку самостійної роботи кафедри української і зарубіжної літератури Онлайн-консультації: через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького.

1. Анотація

Навчальний обов'язковий освітній компонент «Методика навчання зарубіжної літератури» з циклу нормативних компонентів освітньої програми здобувачів вищої освіти Середня освіта. Українська мова і література; «Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література» є логічним продовженням курсу педагогіки й передбачає здійснення професійної діяльності та проведення наукового дослідження, підготовку фахівців, які здатні компетентно вирішувати складні завдання інноваційного та дослідницького характеру в галузі літературної освіти або у процесі навчання, що передбачає проведення наукових досліджень, формування у здобувачів вищої освіти необхідних умінь та навичок викладання української літератури у ЗСО на основі здобутих знань.

Навчальний обов'язковий освітній компонент «Методика навчання зарубіжної літератури» висвітлює ключові питання методології та методики навчання української літератури у

ЗСО, відображає новітні технології освітнього процесу, орієнтує здобувачів вищої освіти на набуття практичних навичок у сфері роботи вчителя-словесника. Освітній обов'язковий компонент будується на інтегративній основі (інтеграція з курсами психології, педагогіки, історії педагогіки, дидактики, історії літературознавства, історії літератури, теорії літератури). В ході реалізації завдань освітнього обов'язкового компонента опановуються різноманітні методи і технології проведення уроку.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою викладання навчального обов'язкового освітнього компонента «Методика навчання зарубіжної літератури» є формування знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти з викладання зарубіжної літератури у закладах середньої освіти; ознайомлення з нормативними документами МОН України щодо вивчення літератури в основній школі, здійснення аналізу шкільних програм з літератури, організація творчої лабораторії вчителя літератури, використання ефективних методів навчання, інноваційних технологій у навчальному процесі, дослідження загальнокультурного та творчого розвитку особистості студента/учня.

Основними завданнями навчального обов'язкового освітнього компонента «Методика навчання зарубіжної літератури» є:

- *володіння методологічними і теоретичними основами філологічних наук, методик навчання літератури, базовими знаннями з української мови, теорії та історії зарубіжної літератури, методик викладання літератури;*
- *уміння використовувати науковий апарат для засвоєння теоретичних основ зарубіжної літератури та методики її викладання у ЗСО;*
- *орієнтування в основних тенденціях, що визначають сучасний стан літературної освіти в закладах середньої освіти, проєктування педагогічної діяльності;*
- *керування пізнавальною діяльністю учнів, застосування найбільш ефективних способів впливу на школярів, урахування їх вікових і психологічних особливостей, створення згуртованого колективу з метою вирішення освітніх завдань;*
- *уміння виконувати власне дослідження (проект), узагальнення й оприлюднення результатів діяльності з розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо); застосування експериментального дослідження в професійній діяльності.*

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВИМ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і практичні проблеми у галузі філологічної освіти, що передбачає застосування певних теорій та методів мовознавчої та літературознавчої, а також педагогічної наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 8. Здатність проводити дослідницьку роботу, дотримуючись академічної доброчесності, визначати цілі та завдання, обирати методи дослідження, аналізувати результати.

ЗК 11. Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітній і професійній діяльності.

Фахові компетентності

ФК 1. Здатність володіти методологічними і теоретичними основами філологічних наук, методик навчання української мови і літератури, методик навчання англійської мови та

зарубіжної літератури, базовими знаннями з української мови, теорії та історії української літератури, методик викладання української мови та літератури.

ФК 4. Здатність формувати в учнів предметні компетентності, застосовуючи сучасні підходи, методи й технології навчання української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури.

ФК 6. Здатність орієнтуватися у літературному процесі в історико-культурному контексті та використовувати знання української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури для формування національної свідомості, культури, ціннісних орієнтацій учнів.

ФК 10. Здатність забезпечувати діалог культур у процесі вивчення української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури, створювати умови для міжкультурної комунікації.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (прн)

ПРН 2 - фундаментальних наук для формування світогляду й соціалізації особистості та освоєння загальнопрофесійних дисциплін;

ПРН 7 - основ загальнотеоретичних та професійних дисциплін в обсязі, необхідному для проведення науково-дослідної роботи; правил академічної доброчесності; норм цитування при написанні наукових робіт;

ПРН 9 - володіти формами і методами наукового пізнання, вміти аналізувати сучасні соціальні та етичні проблеми, наукові школи, напрямки, концепції, джерела гуманітарного знання; бути готовими до навчання впродовж життя;

ПРН 22 - аналізувати результати різних аспектів професійної діяльності з метою забезпечення конкурентоспроможності відповідних фахових послуг; проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей;

ПРН 24 - оцінювати особистий інтелектуальний та професійний рівень з точки зору різних аспектів професійної діяльності з метою забезпечення конкурентоспроможності відповідних фахових послуг.

5. ОБСЯГ ОBOB'ЯЗKOBOTO OCBIТНЬOГО KOМПОНЕНТА

Вид заняття	Загальна кількість	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	90	16	16	58

Політика курсу. Система вимог та правил поведінки здобувачів вищої освіти на заняттях, методичні рекомендації щодо виконання різних видів робіт. При цьому обов'язково описується:

- присутність на заняттях та активність здобувачів вищої освіти під час занять;
- недопустимість пропусків та запізнь на заняття;
- неприпустимість користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття без дозволу викладача;
- курс передбачає роботу в колективі, на заняттях дотримуватись правил роботи у групі, шанобливо ставитись до поглядів один одного;
- середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики;
- дотримання здобувачами вищої освіти політики доброчесності під час виконання самостійної або індивідуальної роботи; при використанні інтернет ресурсів та інших

джерел інформації студент повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання;

- у разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі;
- вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи.

7. СТРУКТУРА ОBOB'ЯЗKOBOTO OCBITHЬOTO KOМПОНЕНТА

7.1 СТРУКТУРА OCBITHЬOTO KOМПОНЕНТА (ЗАГАЛHHA)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література Інформаційні ресурси	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1 МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК НАУКА І ДИСЦИПЛІНА ВИЩОЇ ШКОЛИ						
2	Тема 1. Методика вивчення зарубіжної літератури як наука	Лекційне заняття (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Переглянути презентацію лекції, анотувати прочитану додаткову літературу		
6	Тема 2. Зміст навчального предмета «зарубіжна література» і етапи літературної освіти в школах України. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія	Лекційне заняття (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Проаналізувати основні принципи укладання чинних програм зарубіжної літератури для 5–9 кл. Скласти календарне планування для 5 класу (на перший семестр).	5	впродовж сьомого навчального семестру (перший періодичний контроль)
2	Тема 3. Формування методики вивчення зарубіжної	Самостійна робота (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 16, 25 Інформаційні ресурси:	Відповіді на питання, тестові завдання		впродовж сьомого навчального семестру

	літератури як науки		1,2, 4, 11			(перший періодичний контроль)
--	---------------------	--	------------	--	--	-------------------------------

2	Тема 4. Учитель зарубіжної літератури і професійні вимоги до нього. Забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими потребами.	Самостійна робота (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Відповіді на питання, тестові завдання		впродовж сьомого навчального семестру (перший періодичний контроль)
---	---	----------------------------	---	--	--	---

2	Тема 5. Аналіз чинних підручників	Самостійна робота (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Відповіді на питання, тестові завдання. Створити рекламу підручника		впродовж сьомого навчального семестру (перший періодичний контроль)
---	--	----------------------------	---	---	--	---

БЛОК 2.ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

4	Тема 1. Методи і прийоми навчання на уроках зарубіжної літератури. Особистісно-орієнтовані методи і підходи навчання з	Лекційне заняття (2 год.) Семінарське заняття (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 19, 20, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	підготуватися до моделювання ділової гри з вивчення казок у 5 класі використовуючи запропоновану літературу, дати характеристику інтерактивни	5	впродовж сьомого навчального семестру (перший періодичний контроль)
---	---	---	---	---	---	---

	урахуванням індивідуальних особливостей дітей з особливими потребами.			м методами навчання.		
2	Тема 2. Специфіка та ефективність уроку зарубіжної літератури	Семінарське заняття (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 24, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Відповіді на питання, тестові завдання	5	впродовж сьомого навчального семестру (перший періодичний контроль)
6	Тема 3. Типологія уроків зарубіжної літератури Мотиваційне забезпечення уроку літератури	Лекційне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 24, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	анотувати прочитану додаткову літературу; скласти план-конспект уроку за однією з тем, які вивчаються у 7 і 8 класах.		впродовж сьомого навчального семестру (перший періодичний контроль)
4	Тема 5. Структура уроку літератури (моделювання)	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 24, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	за схемою, запропонованою у лекції; ознайомитися зі схемою аналізу уроку літератури, підготуватися до аналізу запропонованого уроку		впродовж сьомого навчального семестру (перший періодичний контроль)
2	Тема 6. Вивчення біографії письменника в основній школі	Лекційне заняття (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 24, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Демонстрація презентації, перегляд фрагментів відео, використання електронного підручника		впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)

4	Особливості розповіді про письменника у середніх класах	Семінарське заняття (4 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Розробити фрагмент уроку вивчення життєпису письменника у 7 класі	5	впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)
---	---	------------------------------	---	---	---	---

БЛОК 3 ОСНОВНІ ЕТАПИ РОБОТИ НАД ХУДОЖНІМ ТВОРОМ

4	Тема 1. Етапи роботи над літературно-художнім твором	Лекційне заняття (2 год.) Семінарське заняття (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	анотувати прочитану додаткову літературу	5	впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)
---	--	---	---	--	---	---

4	Тема 2. Читання художнього твору та його види	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Відповіді на питання, тестові завдання		впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)
---	---	----------------------------	---	--	--	---

4	Тема 3. Підсумкові заняття як завершальний етап вивчення твору чи творчості письменника	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Розробити підсумкове заняття, використовуючи елементи гри у 5 класі		впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)
---	---	----------------------------	---	---	--	---

БЛОК 4 ВИВЧЕННЯ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

4	Тема 1. Методологія і методика	Лекційне заняття (2 год.) Семінарське заняття	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16,	розробити систему запитань та	5	впродовж сьомого навчально
---	--	--	------------------------------------	-------------------------------	---	----------------------------

	аналізу художнього твору	(2 год.)	25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	завдань для організації аналізу твору, підготувати приклади фрагментів уроків з різними видами компаративного аналізу		го семестру (другий періодичний контроль)
4	Тема 2. Вивчення епічних творів у школі	Лекційне заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	Література: 1–5; 6, 7, 10, 11, 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Підготувати фрагмент уроку аналізу епічного твору, використовуючи цілісний шлях		впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)
4	Тема 3. Вивчення ліричних творів	Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	Література: 1–5; 2, 5, 6 8, 13, , 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Вивчити вірші напам'ять (на вибір студента) за шкільною програмою для 5–9 кл.	5	
4	Тема 4. Вивчення драматичних творів	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 2, 5, 6 8, 13, , 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Переглянути театральну виставу І.Карпенка-Карого(на вибір студента), написати рецензію на неї		
4	Тема 5. Методичні форми і прийоми роботи над	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 2, 5, 6 8, 13, , 16, 25 Інформаційні	Відповіді на питання, тестові завдання		

	образом-персонажем		ресурси: 1,2, 4, 11			
4	Тема 6. Методичні проблеми вивчення стилю письменника	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 2, 5, 6 8, 13, , 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Відповіді на питання, тестові завдання		
4	Тема 7. Формування в учнів теоретико-літературних понять	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 2, 5, 6 8, 13, , 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	анотувати прочитану додаткову літературу,		впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 8. Розвиток писемного мовлення	Самостійна робота (6 год.)	Література: 1–5; 2, 5, 6 8, 13, , 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	анотувати прочитану додаткову літературу, скласти теми творів до одного із творів зарубіжної літератури, які вивчаються у школі (не менше п'яти)		впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)
4	Тема 9.Огляд журнальної періодики	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 2, 5, 6 8, 13, , 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11			впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)

4	Тема 10. Позакласна й позашкільна робота з літератури	Самостійна робота (4 год.)	Література: 1–5; 2, 3, 5, 6 8, 13, , 16, 25 Інформаційні ресурси: 1,2, 4, 11	Анотувати прочитану додаткову літературу, ознайомитися з програмами факультативних курсів, проаналізувати їх (одна – за вибором) з точки зору доцільності обраного матеріалу, підготувати сценарій позакласного заходу з зарубіжної літератури	впродовж сьомого навчального семестру (другий періодичний контроль)
---	--	----------------------------	---	--	---

7.2. СТРУКТУРА ОBOB'ЯЗKOBOTO OCBITHЬOTO KOМПОНЕНТА (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Методика вивчення зарубіжної літератури як наука	<ol style="list-style-type: none"> 1. Педагогічна освіта на зламі XIX - початку XX ст. Внесок у розвиток методики викладання літератури педагогів Х. Алчевської, Т. Лубенця, С. Русової, Т. Ващенко та ін. 2. Розвиток методичної думки в умовах радянського періоду створення української школи. 3. Роль педагогічної спадщини А. С. Макаренка і В. О. Сухомлинського для подальшого розвитку методики викладання літератури. 4. Методика викладання літератури як наука (предмет, зміст, структура, специфіка курсу).
Зміст навчального предмета «зарубіжна література» і етапи літературної освіти в школах України.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шкільна програма як документ про зміст навчального предмета «зарубіжна література». Інваріантність програм. 2. Принципи побудови і структура програм з літератури. 3. Календарний план учителя-словесника. Творчий підхід до викладання літератури. 4. Навчально-методичний комплекс (підручники, хрестоматії, посібники, інформативні збірники, журнальна та газетна періодика, тексти літературно-художніх творів).

	5. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія.
Методи і прийоми навчання на уроках зарубіжної літератури. Особистісно-орієнтовані методи і підходи навчання з урахуванням індивідуальних особливостей дітей з особливими потребами.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про методи навчання на уроках літератури. 2. Класифікація методів навчання на уроках літератури. 3. Лекція, бесіда, самостійна робота як навчальні методи на уроці літератури. 4. Метод та прийом. Взаємозв'язок методів у процесі вивчення художнього твору. 5. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання для реалізації освітньо-виховних завдань уроку зарубіжної літератури
Типологія уроків зарубіжної літератури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Урок та основні вимоги до нього. 2. Проблема типології уроків літератури. 3. Шляхи підвищення ефективності уроку літератури. 4. Особливості уроків позакласного читання. 5. Підготовка і планування уроків літератури.
Вивчення біографії письменника в ЗСО.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання вивчення біографії письменника у школі. 2. Принципи вивчення біографії письменника. 3. Джерела вивчення біографії. 4. Форми, методи і прийоми вивчення біографії письменника у середніх класах.
Етапи роботи над літературно-художнім твором	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні етапи роботи над літературно-художнім твором. 2. Підготовка учнів до сприймання твору: <ol style="list-style-type: none"> а) значення вступних занять; б) види, форми проведення вступних занять. в) особливості вступних занять у середніх класах. 3. Ознайомлення з літературно-художнім текстом. Читання твору і його види. 4. Аналіз художнього твору. 5. Підсумкові заняття та методичні рекомендації до них.
Методологія і методика аналізу художнього твору	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи аналізу. 2. Методологічні засади та закони аналізу твору. 3. Підходи до вивчення твору. 4. Прийоми аналізу. 5. Шляхи аналізу літературно-художнього твору <ol style="list-style-type: none"> а) цілісний шлях аналізу. б) пообразний шлях аналізу твору. в) проблемно-тематичний шлях аналізу твору. г) композиційний шлях аналізу художнього тексту.

	д) комплексний шлях аналізу.
Вивчення епічних творів у школі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості вивчення епічних творів. 2. Види роботи і час вивчення епічних творів. 3. Аналіз епічних творів: <ol style="list-style-type: none"> а) послідовних / цілісний; б) пообразний; в) проблемно-тематичний.

7.3. СТРУКТУРА ОBOB'ЯЗKOBOTO OCBIТНЬOГО КОМПОНЕНТА (СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ)

Теми семінарських занять	Зміст семінарських занять
Зміст навчального предмета «зарубіжна література» і етапи літературної освіти в школах України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інваріантність шкільної програми. Зарубіжна література. 5–9 класи. 2. Принципи побудови і структура програм з літератури 3. Календарний план учителя-словесника. 4. Навчально-методичний комплекс (підручники, хрестоматії, посібники, інформативні збірники, журнальна та газетна періодика, тексти літературно-художніх творів) 5. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія.
Методи та прийоми навчання на уроках зарубіжної літератури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про методи навчання на уроках літератури. 2. Класифікація методів навчання на уроках літератури. 3. Лекція, бесіда, самостійна робота як навчальні методи на уроці літератури. 4. Метод та прийом. Взаємозв'язок методів у процесі вивчення художнього твору. 5. Інтерактивні методи навчання зарубіжної літератури
Типологія уроків зарубіжної літератури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема типології уроків літератури. 2. Шляхи підвищення ефективності уроку літератури. 3. Особливості уроків позакласного читання. 4. Етапи підготовки і планування уроків зарубіжної літератури.
Вивчення життєпису письменника в школі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання вивчення біографії письменника у школі. 2. Принципи вивчення біографії письменника. 3. Джерела вивчення біографії.

	4. Форми, методи і прийоми вивчення біографії письменника в основній школі.
Етапи роботи над літературно-художнім твором	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні етапи роботи над літературно-художнім твором. 2. Підготовка учнів до сприймання твору: <ol style="list-style-type: none"> а) значення вступних занять; б) види, форми проведення вступних занять. в) особливості вступних занять у середніх та старших класах. 3. Ознайомлення з літературно-художнім текстом. Читання твору і його види. 4. Аналіз художнього твору. 5. Підсумкові заняття та методичні рекомендації до них.
Аналіз літературно-художнього твору в школі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи аналізу. 2. Методологічні засади та закони аналізу твору. 3. Підходи до вивчення твору. 4. Прийоми аналізу. 5. Шляхи аналізу літературно-художнього твору <ol style="list-style-type: none"> а) цілісний шлях аналізу. б) пообразний шлях аналізу твору. в) проблемно-тематичний шлях аналізу твору. г) композиційний шлях аналізу.
Методологія аналізу ліричного твору в середній ланці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості вивчення лірики в школі. 2. Принципи аналізу ліричних творів. 3. Методи, прийоми вивчення лірики у 5–9 класах.

СТРУКТУРА ОBOB'ЯЗKOBOTO OCBITHЬOTO KOМПОНЕНТА (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Формування методики вивчення зарубіжної літератури як науки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні основи методики зарубіжної літератури 2. Предмет, об'єкт дослідження. 3. Складові методики викладання зарубіжної літератури. 4. Специфіка методики зарубіжної літератури.
Учитель зарубіжної літератури і професійні вимоги до нього	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги, яким має відповідати педагог. 2. об'єктивні умови виявлення творчості вчителя. 3. Професійні якості вчителя. 4. Педагогічні здібності за Н.Кузьміною.
Аналіз діючих підручників	1. Ознайомлення зі шкільними підручниками 9бібліотечний

	<p>фонд МДПУ імені Богдана Хмельницького. 2. Інтернет-сайти Всеосвіти.</p>
Мотиваційне забезпечення уроку літератури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Умови керування педагогічним процесом. 2. Обов'язкові умови моделювання навчального процесу. 3. Найважливіші потреби, які необхідно розвивати в учнів. 4. Педагогічні впливи на певні потреби.
Читання художнього твору в школі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Види читання. 2. Основні вимоги до читця. 3. Основні види (методи) виразно-художнього читання. 4. Структурні варіанти впровадження виразно-художнього читання на уроках літератури. 5. Сутність позакласного читання як процесу, яким керує школа.
Підсумкові заняття як завершальний етап вивчення твору чи творчості письменника	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роль підсумкових занять з літератури. 2. Особливості проведення підсумкових занять у середніх класах. 3. Зміст підсумкових занять у середніх класах. 4. Засоби, які сприяють активізації розумової діяльності учнів і вносять різноманітність у проведення підсумкових занять.
Вивчення епічних творів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги, які передбачають проведення аналізу епічного твору на належному науковому рівні. 2. Чому і як саме жанрова природа твору впливає на методику його аналізу в школі? 3. Особливості епосу. 4. Принципи аналізу художнього твору.
Вивчення ліричних творів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Етапи вивчення художнього твору. 2. Шляхи аналізу художнього твору. 3. Своєрідність мовної структури ліричного тексту. 4. Римо-ритмічна організація ліричного тексту.
Специфіка вивчення драматичних творів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чому вивчення драматичних творів потребує більшого, ніж аналіз інших родів літератури, синтезу мистецтв? 2. Ознайомтеся з програмою зарубіжної літератури, яка передбачає певні вміння і навички роботи учнів під час вивчення драматичних творів протягом навчального року (5–9 класи).
Методичні форми і прийоми роботи над образом-персонажем	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи роботи над образом-персонажем. 2. Методичні форми роботи над образом-персонажем.
Основні етапи роботи над літературно-художнім твором	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні етапи роботи над літературно-художнім твором. 2. Підготовка учнів до сприймання твору: 3. Ознайомлення з літературно-художнім текстом. Читання

	<p>твору і його види.</p> <p>4. Аналіз художнього твору.</p> <p>5. Підсумкові заняття та методичні рекомендації до них.</p>
Формування в учнів теоретико-літературних понять.	<p>1. Вивчення літературно-критичних статей. Які поняття про художній твір та специфіку художньої літератури формуються в учнів у середніх класах?</p> <p>2. Які поняття про художній твір та специфіку художньої літератури формуються в учнів?</p> <p>3. Визначіть шляхи процесу формування теоретико-літературних понять.</p> <p>4. Які етапи включає процес формування теоретико-літературних понять?</p> <p>5. Продемонструйте різноманітні види роботи у процесі вивчення елементів теорії літератури.</p>
Огляд літературних статей журналу «Всесвітня література». «Зарубіжна література» в середніх навчальних закладах України	<p>1. Полеміка навколо питань викладання зарубіжної літератури в школі.</p> <p>2. Виділити статті, присвячені новим іменам у шкільній програмі.</p> <p>3. Розглянути статті, присвячені проблемам аналізу художнього твору в школі.</p> <p>4. Дати рецензію на одну статтю з методики.</p>
Позакласна й позашкільна робота з літератури	<p>1. Гурткова робота як основна форма реалізації позакласної й позашкільної освіти школярів.</p> <p>2. Типи гуртків.</p> <p>3. Зміст роботи гуртків.</p> <p>4. Літературно-художня творчість учнів.</p> <p>5. Науково-літературознавча робота.</p>
Розвиток писемного зв'язного мовлення	<p>1. Методика проведення переказів та творчих робіт на уроках зарубіжної літератури.</p> <p>2. Критерії оцінювання усних і письмових творчих завдань</p>

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Загальна система оцінювання курсу	<p><i>З навчального обов'язкового освітнього компонента «Методика навчання зарубіжної літератури» проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів</i></p>
--	---

	<p>за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність здобувача вищої освіти на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності здобувача вищої освіти на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) здобувачем вищої освіти отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Здобувач вищої освіти має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки. Підсумковим контролем вивчення обов'язкового освітнього компонента є екзамен, який оцінюється в 100 балів. Загальний рейтинг становить суму двох періодичних контролів та оцінок, отриманих під час екзамену, поділених на 2. Наприклад, $79 б + 81 б = 160 б / 2 = 80$.</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>«5» – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань. здобувач вищої освіти здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації,</p>

	<p>допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Здобувач вищої освіти, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення обов'язкового освітнього компонента 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної дисципліни.</p> <p>Здобувач вищої освіти зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення його до підсумкового контролю.</p>

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ:

Словесні: проблемна лекція, евристична бесіда, навчальна дискусія

Інтерактивні: робота в групах, лабіринт, карусель, незакінчені речення

Наочні: демонстрація проєктів, відеофільмів, презентації, пошуково-дослідницькі проєкти

Практичні: методичний форум, дебати

Письмовий модульний контроль, тестування, поточне опитування, бліц-турнір, оцінювання підсумкового (семестрового) контролю. стандартизовані тести, презентація виконаних завдань до семінарських занять та самостійної роботи, написання рефератів.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Мацевко-Бекерська Л. Методика викладання світової літератури. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 320 с.
2. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах / Мірошніченко Л.Ф. К.: Ленвіт, 2000. 240. [підручник для студентів-філологів] <http://194.44.152.155/elib/local/sk721423.pdf>
3. Наукові основи методики викладання літератури [Навчально-методичний посібник] / За редакцією Н.Й.Волошиної. К.: Ленвіт, 2002. 344 с.
4. Токмань Г. Методика навчання української і зарубіжної літератури: самостійна робота студента. Київ : Міленіум, 2019. 110 с. URL: <http://ephshair.phdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/>

5. Штейнбук Ф.М. Методика викладання зарубіжної літератури у школі / Штейнбук Ф.М. [Навчальний посібник]. К.: Кондор, 2007. 316 с.
http://library.udpu.org.ua/library_files/437729.pdf

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко В. Порівняльний аналіз оригіналу й перекладу під час вивчення зарубіжної літератури. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2005. № 6. С. 39–42.
2. Браже Т. Целостное изучение эпического произведения: пособие для учителя. СПб : Глагол, 2000. 271 с.
3. Волинець І. Позакласна робота з літературного краєзнавства в курсі світової літератури. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/14/statti/volinec.htm
4. Волинець І. Методичні аспекти вивчення літературного краєзнавства у профільній школі. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/11/statti/volinec.htm
5. Волинець І. Організація вивчення літературного краєзнавства на уроках зарубіжної літератури. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2008. № 1. С. 8–14.
6. Галенко А. Культурологічна компетентність у структурі професійних компетентностей студентів філологічних спеціальностей. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_25
7. Дем'яненко О. Система творчих завдань у процесі навчання зарубіжної літератури (5-8 класи) : науково-методичний посібник. Біла Церква : КОПОПК, 2009. 173 с. URL: http://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/2191/1/Systema_tvorchyh_z.pdf
8. Ісаєва О. Матеріали з методики викладання зарубіжної літератури. URL: <http://www.isaieva.kiev.ua/student-us.html>
9. Ісаєва О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної літератури. Київ : Ленвіт, 2000. 184 с.
10. Ісаєва О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. 380 с.
11. Клименко Ж. Міжсеміотичний переклад як засіб поглибленого вивчення художнього твору: методичні рекомендації щодо використання зразків такого перекладу. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2007. №3. С. 6–8.
12. Клименко Ж. Порівняння оригіналу й перекладу в процесі вивчення зарубіжної літератури в старших класах. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2004. № 6. С. 16–20.
13. Клименко Ж. Розкриття значення перекладної літератури як важливого чинника формування української нації. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2006. № 6. С. 36–39.
14. Клименко Ж. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. - 340 с. URL: <http://nashaucheba.ru/v>
15. Клименко Ж. Шкільний курс «Зарубіжна література» як чинник формування української ідентичності учнів. *Актуальні проблеми професійної підготовки студентів-філологів до роботи в сучасному освітньому просторі* : збірник статей. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. Вип. 1. 37–49. URL: <http://194.44.152.155/files/zbirnyky/>

16. Коломієць Н., Яременко Н. Культурологічна компетенція в контексті фахової підготовки вчителя зарубіжної літератури. *Наукові записки*. Серія : Філологічні науки. Кропивницький, 2020. Вип. 187. С. 665–670. URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/filology/Issue_187_FN.pdf
17. Костюк О.М. Методичні засади індивідуалізації викладання зарубіжної літератури // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2000. №5. С.2
18. Куцевол О. Методи навчання на уроках зарубіжної літератури в середніх класах. Всесвітня література та культура в середніх навчальних закладах України. 2001. № 12. С. 2–11.
19. Небеленчук І. Елементи компаративного аналізу у шкільному вивченні як засіб формування навчально-дослідницьких умінь школярів. *Освітній інтернет-навігатор*. URL:
20. Небеленчук І. Мультимедійний супровід уроків літератури. *Технологія фахової майстерності: електронні освітні ресурси та технології*. 2015. URL: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura11/multymedijnyj-suprovid-urokiv-literatury/comment-page-1/>
21. Онкович Г. В. Медіаосвітні технології і компетентнісний підхід. *Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій колі України* : матеріали методологічного семінару. Київ : Педагогічна думка, 2009. С. 206–217.
22. Освіта. Стратегія України 2030. Київ, 2019. 35 с. URL: https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034?fbclid=IwAR138DX6IK6RES3E9cjOZcWVGzwnsgnaseckjxAhBWN0Ye9jB_H_p6PJad8
23. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади): <http://ae-lib.narod.ru>
2. Електронна бібліотека «Джерело»: <http://ukrlib.com>
3. Бібліотека українського центру: <http://ukrcenter.com>
4. Національна бібліотека України для дітей з віртуальною бібліографічною довідкою: <http://chl.kiev.ua>
5. www.nbuv.gov.ua – Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського;
6. Офіційний сайт МДПУ;
7. Офіційний сайт філологічного факультету;
8. Бібліотека імені М. Лермонтова;
9. Бібліотека Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького;
10. Бібліотека кафедри української і зарубіжної літератури;
11. Інтернет-ресурси.
  - Барахович І.І. Формирование коммуникативной компетентности будущего учителя // Всероссийский августовский Интернет-педсовет-2017 <http://pedsovet.alledu.ru>
  - Гондюл В.П. Методика викладання у вищій школі. Матеріали до курсу лекцій / Електронний варіант. К.: ІМВ КНУТШ, 2000. <http://mi.iir.kiev.ua/progsubj/opp/index.html>
  - Ланин Б.А. Интеграция Интернета в литературное образование. <http://www.ioso.ru/ts/s010608/lanin.htm>

- Шадрина Л.И. О гуманитаризации филологического образования в русле национальной идеи и профессиональной подготовки. <http://www.ostu.ru/conf/soc2002/papers/shadrina.htm>
- Барчук В. С. Майстерність вчителя. Стаття-роздум [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30682/
- Химера Н.В. Сущность педагогического мастерства учителя зарубежной литературы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/4/statti/4himera/4himera.htm
- Програма з зарубіжної літератури 5-12 класи / За ред.. Д. С. Наливайко. К., 2005, або [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://svitova-litera.at.ua/board/dokumentimon/programa_quot_zarubizhna_literatura_5_12_klasi_quot/2-1-0-8

Викладач

Сторова Ю.М.